

שמשון הכהן נדל

ירושלים

מעמד הר סיני: כפייה או בחירה?

תמונה יפה זו משקפת את האהבה והאינטימיות בין ה' והעם היהודי. פה, הנפת ההר מעל ראשינו אינה מאיימת - ההר הוא כחופה. (כידוע, חלק ממנהגי החתונה היהודית באים מהחוויה במעמד הר סיני). במדרש נוסף, ההר מעל ראש העם הוא סמל להגנה. כשהעם מפוחדים מהקולות והברקים, מהעשן והאש, האומה הצעירה מוצאת מחסה מתחת להר. "נתלש ההר ממקומו ועמדו תחתיו" כיונה אשר מוצא הגנה ב"חגוי הסלע" (מכילתא, יתרו, ג'). כך כאן, ה' סובב ומחבק אותנו עם ההר. תמונת ה' כמגן, המערסל, ומטפח אותנו כאם את ילדה.

לכאורה, המדרשים סותרים זה את זה. אילו מהם משקפים נאמנה את החוויה שנחווה בסיני, במעמד עצמו? האם הייתה כפייה או התקיימה בחירה? האם ההר מעל ראשינו הוא תמונה מאיימת או, סמל של אהבה והגנה אלוקית?

התשובה היא שאלו ואלו דברי אלוקים חיים. המדרשים השונים מעבירים שני אלמנטים שונים במערכת היחסים שלנו עם ה' ותורתו. הם מבטאים את הדיאלקטיקה, המתח הטבוע בכל מערכת יחסים. בכל יחסים יש בחירה, הסכמה, תקשורת, אינטימיות ואהבה. אבל יש גם התחייבויות, אחריות, ומערכת ציפיות ששני הצדדים מחויבים להן. שורש המילה אהבה היא "הב" (תן).

ביחסים שלנו עם ה' ותורתו קיימת אהבה, אינטימיות, משמעות, עומק, שמחה, ואפילו הנאה. זה הדימוי של הר סיני שהוא כחופה ומגן. אבל כחלק מהחבילה של כל מערכת יחסים - יש גם חובות ומחויבויות. יש לנו ברית. יחסים דורשים הקרבה - וזהו כמובן הדימוי של ההר המוחזק מעל ראשינו.

אחד מהמוטיבים בהגותו של הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק הוא שההלכה מחייבת אותנו להיכנע. בלשון המשנה, ל"ביטל רצונך מפני רצונו" (אבות ב:ד). לפעמים אני רוצה לעשות א', אבל ההלכה מחייבת אותי לעשות ב'. כניעה לסמכות אלוקית היא קשה לאדם המודרני. היום אנשים רוצים רק את האהבה, רק את האינטימיות - הם לא מוכנים להתחייב ולקיים את חובותיהם. אבל, כאשר אתה מאוהב במישהו - אתה מוכן להיכנע. זה לא אומר שאתה אסקופה נדרסת, זה אומר שכל מה שאתה רוצה לעשות זה לתת את עצמך לאהוב.

יחסים עם הקב"ה שהם כנים, אמיתיים, בעלי עומק, עושר ומלאות, צריכים להכיל את הדיאלקטיקה המבוטאת בספרות המדרש. יהדות בריאה, החיה ונושמת, דורשת הבנה של הקשר הזה. אם לא מעבירים את ההבנה הדקה והמורכבת של אופי היחסים - "שם תהא קבורתכם" - לא תהיה המשכיות ליהדות, רק אנדרטה לדבר שאיננו עוד.

זו אינה כפייה דתית. אנו, כיהודים, מקבלים "עול מלכות שמים" באהבה וברצון. מה שנראה כחוקים ומגבלות, למעשה מאפשר לנו להביע את הקשר שלנו עם ה'. רק כאשר המיתרים מתוחים לצדיי הכלי, הכינור יכול להפיק מוסיקה מתוקה.

מראות של כפייה דתית, כאן במדינת ישראל, מזעזעים אותנו כי אנחנו יודעים באופן עמוק - זו אינה יהדות. אנו חיים בעידן של אוטונומיה האדם. נהנים מחירויות הפרט, זכויות האדם, ואפילו ממרחב אישי. אנחנו לא אוהבים שאומרים לנו מה לעשות, איך להתנהג ומה לחשוב. בקריאה ראשונה, התורה נתפסת כגורם סמכותי: ספר של חוקים - עשה, לא תעשה, וכו'. זה קשה לאדם המודרני.

בקטע מפורסם ודרמטי, המופיע בתלמוד ובספרי מדרש, מעמד הר סיני מתואר כאקט של כפייה: "ויתייצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם" (שבת פח, ע"א). בדמות מפחידה זו, ה' מצטייר כרודן המאלץ אותנו בכח לבוא עמו בברית.

האם כך קיבלנו את התורה? כך הפכנו לאומה? היכן הי"עשה ונשמע?" היכן הבחירה?

מדרשים אחרים מתארים את החוויה של ההתקשרות לה' במעמד זה הפוך מהתיאור הקודם: ה' מצטייר כ"יזקן מלא רחמים" (מכילתא, יתרו, ה'), הנותן את התורה כמתנה והיא מתקבלת בשמחה, כך גם מעמד הר סיני מתדמה לחתונה בין הקב"ה וכנסת ישראל אוהבתו. בלשון המדרש, ה' מקבל את ישראל "כחתן היוצא לקראת כלה" (פרקי דרבי אליעזר, מ').

טיולי איכות לציבור הדתי

חצי פנסיון כשר, תוכנית מלאה, כולל כל הסיורים בערבים, אין "אופשנולים"

יפן בניצח הדובדבן 12 יום 4795-	סין קלאסי איכותי 17 יום 53699-
כולל הירושקיה, האי מיאג'ימה, אוסאקה, רכבת הבלוט, קוראשיקי - "נציה של יפן", פוקויאמה ומוזיאון השואה, טוקיו, ניקו ועוד... כולל ארוחת בתיב ת"ד תאריך יציאה: 27.4	כולל סוג'ואו - "נציה של המזרח", שבגחאי, שיאן, גולין, האנג'ו, ד'ז'ואנג - "עירת תעלות המים" ועוד... מלונות 4 כוכבים, בהדרת רונת סלעו תאריך יציאה: 13.5, 29.4 תחילת הטיול ארצות הברית
	
נוה אקדמיה טיולי איכות גיאוגרפיים www.neve-academia.co.il 03-5101555	
*הסיורים תקפים ליום הפרסום לרשמים הדשים בלבד לתשלום במזון טולג	